

Anamarija Delić, MSc

Josip Juraj Strossmayer University in Osijek, Faculty of Economics in Osijek
Gajev trg 7, Osijek
Phone: +385 31 224 426 Fax: +385 31 224 438
E-mail address: adelic@efos.hr

Mirela Alpeza, PhD

Josip Juraj Strossmayer University in Osijek, Faculty of Economics in Osijek
Gajev trg 7, Osijek
Phone: +385 31 224 426 Fax: +385 31 224 438
E-mail address: malpeza@efos.hr

Sunčica Oberman Peterka, PhD

Josip Juraj Strossmayer University in Osijek, Faculty of Economics in Osijek
Gajev trg 7, Osijek
Phone: +385 31 224 426 Fax: +385 31 224 438
E-mail address: suncica@efos.hr

**ULOGA PODUZETNIČKIH POTPORNIH INSTITUCIJA U
RAZVOJU GOSPODARSTVA ISTOČNE HRVATSKE – SLUČAJ
OSJEČKOG CENTRA ZA PODUZETNIŠTVO**

ABSTRACT

Uništena industrija i infrastruktura, te visoka stopa nezaposlenosti, glavna su obilježja gospodarstva Istočne Hrvatske nakon 1995. godine. Ratna zbivanja koja su izrazito pogodila ovaj dio Hrvatske ostavila su veliki i neizbrisiv trag na gospodarstvu, čiji je oporavak zahtijevao nova znanja, vještine i pristupe. Visoka stopa nezaposlenosti, te restrukturiranje i propast velikih sustava, bili su poticaj sve većem broju ljudi na rješavanje svoje egzistencije kroz samozapošljavanje. U svojim pokušajima pronalaska poduzetničke ideje, te pokretanju poduzetničkog pothvata nailazili su na brojne prepreke, među kojima su najveće bile nedostatak informacija i poduzetničkih znanja. Poduzetnicima početnicima nedostajao je jedan od najbitnijih čimbenika za kvalitetan i siguran početak poduzetničke karijere - poduzetničko okruženje. Poduzetničko okruženje jest okruženje koje osigurava pristup izvorima financiranja, povoljne vladine politike i programe, te pristupe profesionalnim uslugama. U toj situaciji, osnivanje Centra za poduzetništvo Osijek, koji je bio među prvim poduzetničkim centrima koji su osnovani u Hrvatskoj, činio se kao logičan korak u poticanju razvoja gospodarstva ove regije. Centar za poduzetništvo u Osijeku osnovan je 1997. godine kao nevladina organizacija, s ciljem promoviranja poduzetničkog ponašanja i pružanja informacija svim budućim i trenutnim poduzetnicima, vezanih uz pokretanje i razvoj poduzetničkih pothvata. Danas, nakon 15 godina postojanja, Centar je postao referentna točka osječke poduzetničke

infrastrukture, najstariji centar za poduzetništvo u Hrvatskoj, Centar u koji poduzetnici svakodnevno i dalje dolaze. Kroz slučaj osječkog Centra za poduzetništvo, programa i aktivnosti koje provodi, te rada na poticanju poduzetništva Istočne Hrvatske, u ovom će se radu pokušati prikazati značaj potpornih institucija u razvoju poduzetničkog okruženja. Analizom broja korisnika usluga Centra za poduzetništvo Osijek, suradnje i umreženosti s ostalim potpornim institucijama, te institucijama lokalne samouprave (Poduzetnički inkubator BIOS d.d., Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Osijek, Ured za gospodarstvo grada Osijeka, Agencija za razvoj Osječko-baranjske županije itd.), prikazat će se doseg aktivnosti ove organizacije.

Osnovni cilj ovoga rada je ukazati na značaj potpornih institucija u poticanju poduzetništva, odnosno razvoju poticajnog i podržavajućeg okruženja za pokretanje novih, te rast i razvoj postojećih malih i srednjih poduzeća na području Istočne Hrvatske.

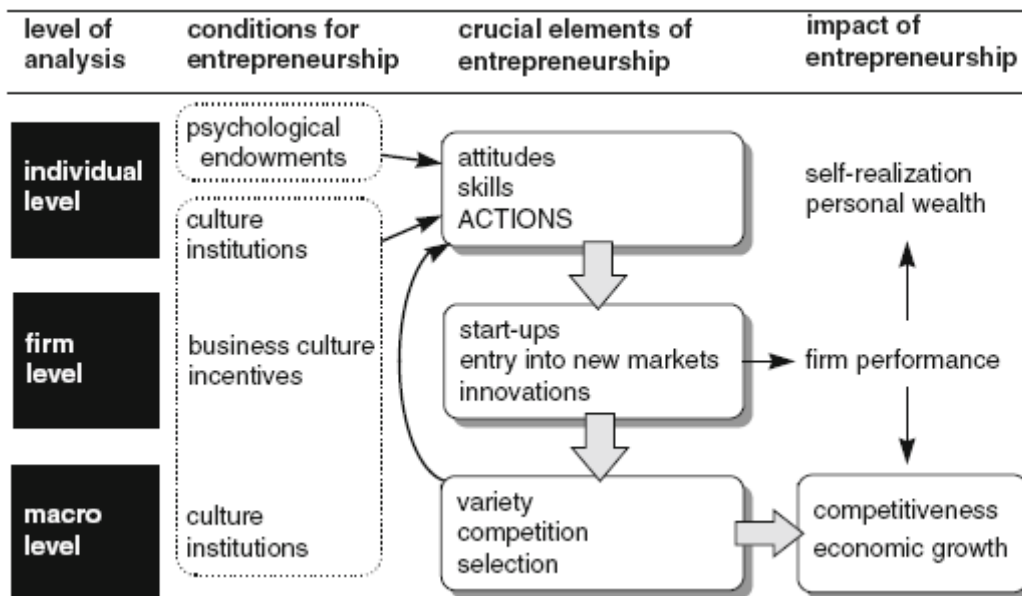
Key words: *poduzetničke potporne institucije, usluge potpornih institucija, poduzetničko okruženje, mala i srednja poduzeća*

1. Utjecaj poduzetničkih potpornih institucija na ekonomski razvoj

Povezanost ekonomskog razvoja nekog gospodarstva i razine poduzetničke aktivnosti već je duže vrijeme predmet istraživanja brojnih istraživača (Carlsson, 1992; Acs, 1996; Watson et al, 1998; Wennekers et al, 1999; Audretsch et al, 2002;). Bez obzira jesu li provedena na razini pojedine industrije, regije ili na nacionalnoj razini, zajednički zaključak svih istraživanja jest kako one zemlje koje su povećale (ili iskusile) višu razinu poduzetničke aktivnosti, u isto vrijeme uživaju i veći ekonomski rast. Pri tome, kao vrlo važan zaključak ovih istraživanja, posebno se navodi poduzetničko okruženje, kao temelj razvoja i poticanja poduzetničke aktivnosti. Poduzetničko okruženje uključuje pristup izvorima financiranja, povoljne vladine politike i programe, te pristupe profesionalnim uslugama. No, kako bi poduzetničko okruženje bilo poticajno za poduzetničke aktivnosti, istraživanja (Audretsch et al, 2002) ukazuju na nužnost međusobne povezanosti svih elemenata poduzetničkog okruženja za prijenos znanja, stvaranje novih proizvoda i usluga (inovacija), kao i veće konkurentnosti sektora malih i srednjih poduzeća.

Istraživanja o povezanosti razine poduzetničke aktivnosti i ekonomskog razvoja, koja su proveli Audretsch et al (2002), polaze od modela u kojemu se ekonomski rast temelji na uvjetima za razvoj poduzetništva, razini poduzetničke aktivnosti (stavovima, pokretanju poduzetničkog pothvata, inovacija, ulaska na nova tržišta, te konkurencije i selekcije među pokrenutim poduzetničkim pothvatima), kao i njihovoj međusobnoj povezanosti što vodi ka samorealizaciji i osobnom bogatstvu, inovativnosti, konkurentnosti i u konačnici ekonomskom rastu. Pri tome, pod uvjetima za razvoj poduzetništva, ovi istraživači definiraju uvjete na tri razine – osobnoj, kulturnoj, te institucionalnoj razini.

Slika 1. Model istraživanja povezanosti razvoja poduzetništva i ekonomskog rasta

Izvor: Audretsch, D.B., Carree, M.A., van Steel, A.J., Thurik, A.R. (2002), Impeded industrial restructuring: The growth penalty, *Kyklos*, 55.

Institucionalna razina, neophodna za poticanje poduzetničke aktivnosti, promatra se na razini poduzeća, ali i na makro razini - na razini pojedinog gospodarstva. Pri tome, Audretsch et al (2002) naglašavaju kako se važnost institucionalne podrške ogleda i u razini poticanja pojedinca na realizaciju osobnih ambicija kroz poduzetnički pothvat, kao i u determiniranju nepotrebnih barijera u tom procesu, odnosno njihovu uklanjanju. Stoga je, prema ovim istraživanjima, uloga potpornih institucija u poticanju poduzetničke aktivnosti i ekonomskog rasta, iznimno važna.

Watson et al (1998) istražujući čimbenike uspješnog razvoja malih i srednjih poduzeća također naglašavaju važnost institucionalne podrške. Rezultate svojih istraživanja sumirali su u analitičkom modelu, gdje je institucionalna podrška promatrana kroz prizmu institucija za poticanje poduzetništva. Ove institucije čine neizostavan i iznimno važan element eksternog okruženja poduzetnika, na kojem se temelji opstanak, ali i daljnji razvoj poduzeća.

I najveće svjetsko istraživanje o poduzetništvu, *Global Entrepreneurship Monitor* (GEM), razinu poduzetničke aktivnosti nekog gospodarstva veže uz razinu razvijenosti poduzetničkog okruženja, koje se sastoji od društvenog, političkog i kulturnog konteksta (ulaganje u obrazovanje, društvene norme i ponašanja vezana uz osobnu neovisnost, razinu demokracije zemlje, kao i percepcije poduzetnika), općih uvjeta (otvorenost nacionalnog gospodarstva, uloga vlade, efikasnost financijskih tržišta i tržišta rada, vladavina prava, razina ulaganja u istraživanje i razvoj, kvaliteta i snaga fizičke infrastrukture, upravljačke kompetencije), uvjeta poduzetničkog djelovanja (raspoloživost financijskih resursa za pokretanje novih poduzetničkih pothvata, programi za poticanje novih poduzetničkih pothvata, pristup profesionalnim uslugama), poduzetničkih prilika

(postojanje tržišnih prilika), poduzetničkog kapaciteta, poslovnog previranja i nacionalnog ekonomskog rasta. Povezanost razine poduzetničke aktivnosti i ekonomskog rasta u ovom je modelu prikazana kroz međusobno zavisne varijable.

Premda se pristup profesionalnim uslugama smatra jednom od najvažnijih funkcija potpornih institucija, ove institucije olakšavaju i pristup izvorima financiranja, omogućavaju prijenos znanja i vještina potrebnih za uspješno pokretanje poduzetničkih pothvata, pružaju informacije neophodne za donošenje svih važnih odluka vezanih uz pokretanje poduzeća ili planiranje rasta i razvoja poduzeća. Upravo su navedene usluge potpornih institucija i najvažnije za poduzetnike u fazi pokretanja poduzetničkog pothvata.

Važnost ovih usluga potvrđuju u svom istraživanju Watson et al (1998) koji su dokazali kako je stopa neuspješnih start-up poduzeća veća među onim poduzetnicima koji nisu koristili profesionalne usluge potpornih institucija. Istraživanjem je dokazana važnost dobivanja savjeta i znanja vezanih uz pisanje i korištenje poslovnog plana, istraživanja tržišta, te komunikacije i promocije poduzeća. Pri tome, isti autori naglašavaju kako profesionalne usluge savjetovanja, informiranja, prijenosa znanja i vještina moraju biti prilagođene ciljnoj skupini malih i srednjih poduzeća, odnosno ove usluge moraju biti prilagođene životnoj fazi razvoja poduzeća, a čime se jačaju uvjeti za razvoj poduzetništva na mezo razini - razini poduzeća. Na ovoj je razini posebno važna umreženost kako poduzeća (posebice velikih i malih), tako i samih potpornih institucija. Umreženost doprinosi boljoj performanci poduzeća, razmjeni znanja i iskustava, većoj konkurentnosti, te u konačnici i ekonomskom razvoju gospodarstva. No, potrebno je umrežavanje i na institucionalnoj razini kako bi se ostvarili isti ciljevi koje imaju poduzeća – kvalitetniji proizvod ili usluga, te razmjena znanja i iskustava, a što je posebice značajno u razvoju edukativnih programa. Razvoj edukativnih programa i prijenos znanja i vještina doprinose i stvaranju poduzetničke kulture, koja predstavlja jedan od preduvjeta za razvoj poduzetništva na makro razini – razini gospodarstva jedne zemlje. Na makro razini, stvaranje uvjeta za razvoj sektora malih i srednjih poduzeća zahtjeva usklađenu politiku, kojom će biti obuhvaćeni svi elementi poduzetničkog okruženja.

Promatrajući uvjete za razvoj poduzetništva na razini neke zemlje, može se zaključiti kako postoje razne mjere, programi i institucije čija je zadaća poticanje razvoja sektora malih i srednjih poduzeća. Brojni programi i projekti, prema istraživanju Buble i Kružić (2006), su usmjereni na: stvaranje pozitivne poduzetničke klime, izgradnju poduzetničke infrastrukture, izobrazbu i stručnu pomoć poduzetnicima, tehnološki razvoj, inovacije i nove proizvodne programe, te poticanje poduzetničkih ciljnih skupina. Pri tome su potporne institucije nezamjenjive u informiranju ciljne skupine, prikupljanju podataka i informacija vezanih uz pojedine programe i projekte, te općenito u promociji programa i projekata, kojima se s makro razine želi utjecati na poticanje razvoja sektora malih i srednjih poduzeća. Djelovanje poduzetničkih potpornih institucija se očituje i na mezo razini (kroz umreženost s poduzećima, međusobnu razmjenu informacija, ali i kroz umreženost s institucijama lokalne uprave i samouprave), i na makro razini (kroz umreženost s područnim službama državnih institucija, ali i direktno s kreatorima

državnih programa i projekata – zavodi za zapošljavanje, ministarstva i sl.). Umrežavanjem, kako s poduzećima i državnim institucijama, tako i međusobno uvelike utječe na kvalitetu usluga koje institucije nude, ali i na kvalitetu programa i projekata koji se kreiraju na državnoj razini. Stoga je uloga poduzetničkih potpornih institucija u stvaranju poticajnog poduzetničkog okruženja, odnosno poticanju ekonomskog razvoja gospodarstva nezamjenjiva.

Na tržištu Republike Hrvatske, kao i u većini zemalja Europske unije, poduzetničke potporne institucije imaju veliku ulogu u provođenju programa i projekata kojima se želi potaknuti razvoj sektora malih i srednjih poduzeća. Uz Ministarstvo poduzetništva i obrta, Hrvatsku agenciju za malo gospodarstvo, te Hrvatsku banku za obnovu i razvoj, mreža potpornih institucija u Republici Hrvatskoj, prema podacima Ministarstva za poduzetništvo i obrt, broji 92 institucije (regionalne razvojne agencije, poduzetnički centri, poduzetnički inkubatori i tehnološki parkovi)¹. Ova mreža potpornih institucija pokriva cijelo područje Republike Hrvatske, te su stoga dostupne svakom sadašnjem ili budućem poduzetniku. Razlikuju se međusobno po obliku registracije, osnivačima, načinu financiranja, ali i vrsti usluga koje nude krajnjim korisnicima. No, zajednički im je cilj poticanje poduzetničke aktivnosti u svom okruženju, kroz edukativne programe, savjetovanje, informiranje i povezivanje poduzetnika.

Na primjeru osječkog Centra za poduzetništvo Osijek, jedne od nastarijih poduzetničkih potpornih institucija u Republici Hrvatskoj, bit će prikazan način djelovanja ovih institucija, kao i razina njihovog utjecaja na svim razinama poticanja poduzetničke aktivnosti – mikro (osobnoj razini poduzetnika), mezo (razini poduzeća) i makro (razini države), čime se direktno ostvaruje utjecaj na jačanje ekonomskog razvoja Osječko-baranjske županije u kojoj Centar djeluje.

2. Uloga poduzetničkih potpornih institucija u razvoju gospodarstva istočne Slavonije - slučaj Centra za poduzetništvo Osijek

Visoka stopa nezaposlenosti, kao posljedica ratnih razaranja istočne Slavonije u domovinskom ratu (1991-1995.) uslijed kojih su velika proizvodna poduzeća s ovog područja bila gotovo potpuno uništena, razorena infrastruktura, te velik dio teritorija još uvijek pod upravom UN-a, slika je istočne Slavonije početkom 1997. godine. Rješenje ove situacije, posebice visoke stope nezaposlenosti nije bilo moguće ostvariti kroz humanitarnu pomoć, već je bilo potrebno omogućiti ostvarivanje temeljnih ljudskih prava – prava na posao. U takvom gospodarstvu, koje je uz sve to još čekao i proces pretvorbe iz društvenog u privatno vlasništvo, nedostajale su institucije, informacije, izvori financiranja, te znanja i vještine neophodne za samozapošljavanje velikog broja nezaposlenih osoba. U takvim uvjetima, grupa građana (profesora sa Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera, te poduzetnika s područja Osječko-baranjske županije) odlučila je početi raditi na kreiranju institucionalne podrške u procesima pokretanja poduzetničkih pothvata. Institucionalna podrška je trebala biti ostvarena kroz povezivanje sveučilišta,

¹ <http://www.minpo.hr/default.aspx?id=83>, preuzeto 17.04.2012.

poslovnog sektora i lokalne vlasti u instituciju poduzetničkog centra. Premda je potražnja za uslugama ovakve institucije postojala, a njeno pokretanje bilo više nego nužno rješenje tadašnje situacije, prof.dr.sc. Slavica Singer, inicijator ove ideje nije naišla na razumjevanje i podršku – niti akademske zajednice, a niti lokalne vlasti. Ipak, u proljeće 1997. godine, sukladno Zakonu o udrugama građana, grupa lokalnih entuzijasta je pokrenula Centar za poduzetništvo Osijek. Novoj potpornoj instituciji, jednoj od prvih ovog tipa u Hrvatskoj, nedostajalo je znanja o upravljanju institucijom, aktivnostima i uslugama koje su nužne poduzetnicima, te financijskih sredstava za rad institucije. Kao *benchmark* je promatran Small Business Development Center (SBDC) pri University of Wisconsin, Madison, iz Sjedinjenih Američkih Država, a financijsku potporu za rad organizacije je osigurao Institut Otvoreno društvo Hrvatska. Misija Centra za poduzetništvo Osijek je „*promoviranje poduzetničkog duha kroz osiguranje međusobno korisnih odnosa između akademske i poslovne zajednice, kroz razmjenu ideja, informacija i znanja potrebnih za razvoj i održavanje novih i postojećih malih i srednjih poduzeća i promoviranje i podršku gospodarskog razvoja Hrvatske (fokusiranjem na probleme gospodarskog oporavka istočne Hrvatske)*“.² U početku je Centar i bio registriran za djelovanje na području istočne Hrvatske, no kako je proces razmjene znanja i informacija neophodan i na razini institucija, Centar je već sljedeće godine preregistriran za djelovanje na području cijele Republike Hrvatske. Rad Centra za poduzetništvo Osijek je zamišljen kao „one-stop-shop“, odnosno kao mjesto na kojem je moguće dobiti cjelovitu uslugu (informaciju, prijenos znanja i vještina, umrežavanje), kroz „one-to-one“ pristup, odnosno kroz prepoznavanje individualnih potreba poduzetnika za koje je potrebno pronaći rješenja.

Prve aktivnosti Centra bile su edukativne naravi, no prije samog početka izvođenja seminara bilo je potrebno educirati i trenere, koji su trebali podučavati odrasle ljude, buduće poduzetnike. Premda je proces edukacije ljudi iz akademske zajednice bio dobro zamišljen, u praksi je bilo puno teže pripremiti profesore s fakulteta za rad s poduzetnicima. Većina iskusnih profesora odustala je od projekta jer se nisu mogli prilagoditi novoj ciljnoj skupini koja je tražila konkretne primjere i rješenja, te uključenost u proces edukacije.

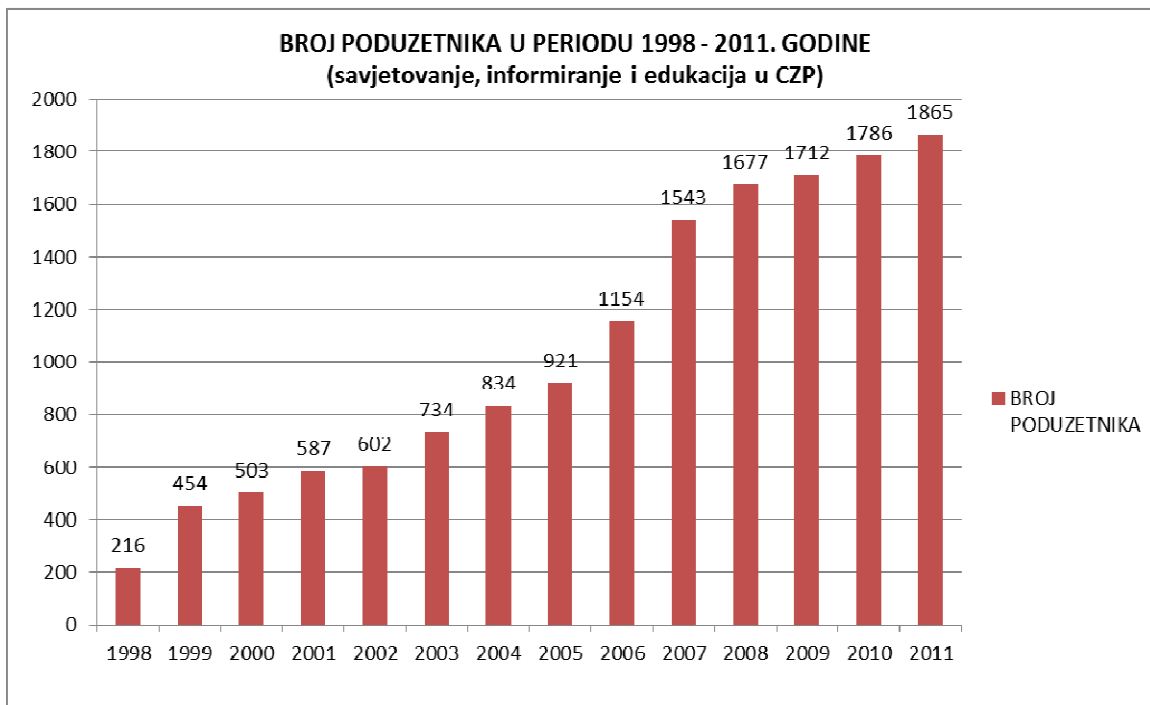
Među prvim seminarima, ali i aktivnostima Centra, bila je edukacija o poslovnom planiranju, potencijalnih klijenata štedno-kreditne zadruge (sada Unije) NOA krajem 1997. godine, većinom poljoprivrednika iz Vukovara, koji je tada bio pod upravom UN-a. Nakon ove edukacije, Centar je započeo i suradnju s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, Područni ured Osijek, koji je provodio program samozapošljavanja kroz kreditiranje poslovnih pothvata nezaposlenih osoba, pri čemu je jedan od uvjeta kreditiranja bio pohađanje seminara o poslovnom planiranju. Nakon prvih, uspješno realiziranih seminara, Centar je počeo provoditi i druge seminare i treninge, vezane uz poreze, računovodstvo i zakonodavstvo, a koji su bili nadogradnja uslugama savjetovanja budućih poduzetnika. Razvoju poduzetničke kulture i povećanju vidljivosti Centra uvelike je doprinosila i kolumna prof.dr.sc. Slavice Singer, predsjednice Upravnog odbora Centra „Budite uspješniji u business-u“ u lokalnim dnevnim novinama „Glas Slavonije“. Do kraja 2002. godine, Centar je imao razvijenu široku paletu edukativnih

² <http://www.poduzetnistvo.org/centar/misija.html>, preuzeto 17.04.2012.

programa, prilagođenih svakoj fazi životnog ciklusa malih i srednjih poduzeća: Pokrenite vlastiti posao (sastavljen prema metodologiji Međunarodne organizacije rada - ILO), GRAB-IT, Kako postati uspješan poduzetnik, Rast i razvoj vašeg poduzeća, te Franšiza od A do Ž, uz koju je kasnije vezano i savjetovanje poduzetnika koji žele ući u svijet poduzetništva putem franšize ili žele širiti svoje poslovanje putem franšize, te je nastala zasebna organizacijska jedinica – Centar za franšize.

U razdoblju od listopada 1997. godine pa sve do danas, Centar za poduzetništvo Osijek je održao više od 220 seminara, na kojima je educirano 3.875 polaznika. Kroz godine, broj poduzetnika koji koristi usluge Centra – savjetovanje, informiranje ili sudjeluje u edukativnim programima u konstantnom je porastu (slika 2.)

Slika 2: Broj poduzetnika koji koristi usluge Centra za poduzetništvo Osijek od 1998.-2011. godine

Izvor: Evidencija Centra za poduzetništvo Osijek, 2012.

Edukativni programi Centra, uvijek temeljeni na najboljim svjetskim iskustvima (Međunarodna organizacija rada, Durham Business School iz Velike Britanije, Curtin Business School iz Australije, te Business Innovation Programs iz Norveške), nisu rađeni samo na području Hrvatske. Treneri Centra za poduzetništvo Osijek seminare su provodili i u susjednim zemljama – Bosni i Hercegovini (Sarajevo, Banja Luka, Mostar), te u Srbiji (Subotica, Požega).

Osim edukativnih programa, Centar je intenzivno radio i na umrežavanju samih poduzetnika i to putem foruma malih i srednjih poduzeća, te foruma obiteljskih poduzeća. Na forumima se uvijek kratko komentirala aktualna poduzetnička problematika putem predavanja gosta predavača, a veći dio događanja je bio posvećen umrežavanju

poduzetnika. Dio svojih aktivnosti, Centar je usmjerio i na povezivanje s drugim potpornim institucijama, s kojima je razmjenjivao „najbolju praksu“ u poticanju poduzetništva. Na inicijativu Tehnološkog parka Zagreb, poduzetničkog inkubatora Porin iz Rijeke i osječkog Centra za poduzetništvo, 2000. godine je osnovana Udruga hrvatskih institucija za poticanje poduzetništva (UHIPP), čiji je cilj bio udružiti se radi zaštite i promicanja zajedničkih gospodarskih, informacijskih, tehničkih, znanstvenih i strukovnih interesa i ciljeva u svezi poticanja razvoja sektora malih i srednjih poduzeća. Jedno je vrijeme UHIPP uistinu djelovao kao krovna institucija koja je štitila interese članica, no 2004. godine nije postignut dogovor oko daljnjeg djelovanja ove udruge i ona je ugašena.

Centar za poduzetništvo Osijek je od svojih početaka bio usmjeren i na jačanje mreže potpornih institucija u Hrvatskoj, pomažući svojim znanjima i iskustvima u osnivanju novih institucija – dubrovačkog i pulskog centra za poduzetništvo te Građanske organizacije GORD iz Dalja. No, najveći projekt pokretanja novih institucija je bio projekt koji je Centar proveo u suradnji s Gradom Osijekom - projekt poduzetničkog inkubatora BIOS. Centar je u ovom projektu osigurao konzultantsku pomoć oko organizacije poslovanja i jedan dio financijskih sredstava, dok je Grad osigurao financijska sredstva za početak rada inkubatora. Danas su Centar i BIOS dvije usko povezane organizacije, čiji se rad nadopunjuje s ciljem pružanja potpune informacije i usluge poduzetnicima - na jednom mjestu.

Centar za poduzetništvo Osijek je prema istraživanju vidljivosti potpornih institucija, koje je provedeno 2005. godine među poduzetnicima iz Osijeka, najvidljivija potporna institucija, čije je usluge koristila 1/3 ispitanika u uzorku.

Tablica 1. Prepoznatljivost potpornih poduzetničkih institucija i programa Grada Osijeka

Institucija	Postotak ispitanika koji su upoznati s radom institucije	Postotak ispitanika koji nisu upoznati s radom institucije
Centar za poduzetništvo Osijek	88,04 %	11,96 %
Poduzetnički inkubator BIOS d.o.o.	85,42 %	14,58 %
Programi Grada Osijeka	21,72 %	78,28 %

Izvor: Grad Osijek, Upravni odjel za gospodarstvo, Poduzetnički inkubator BIOS, Centar za poduzetništvo Osijek i Audeo, Prvi korak u poduzetništvo: Istraživanje na području grada Osijeka, prosinac 2005.

Razmjena znanja i vještina, ali i izgradnja poduzetničke kulture uvijek su bile vrlo važne aktivnosti Centra koje su se odvijale i putem izdavačke djelatnosti u koju je Centar ušao s prijevodom 4 knjige: Kako započeti vlastiti business s manje od 1000 USD (I i II. dio), te Poslovni plan i Plan marketinga, koji su rađene u suradnji s malom izdavačkom kućom Jakubin i sin d.o.o. Jačanjem vlastitih kapaciteta, prikupljanjem lokalno specifičnih iskustava i primjera dobrih poduzetničkih pothvata, nastala su i vlastita izdanja: Prvi korak u poduzetništvo: Poduzetnički vodič, Investicijski vodič Osječko-baranjske županije, Franšiza – 20 najtraženijih odgovora, te Osmislite i provjerite svoju poslovnu ideju: Vodič za sve koji razmišljaju o ulasku u poduzetničke vode.

Suradnja s Centrom za poticanje razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva (CEPOR) iz Zagreba, *think tank* organizacijom fokusiranom na problematiku sektora malih i srednjih poduzeća, omogućila je razmjenu iskustava i prijedloga za poticanje razvoja poduzetničkog okruženja na nacionalnoj razini. Kroz organizaciju okruglih stolova, edukativnih programa, izradu strateških dokumenata, CEPOR iskustva lokalnih potpornih institucija (Regionalne razvojne agencije REDEA, Istarske razvojne agencije IDA, te osječkog Centra za poduzetništvo) „pretvara“ u *policy* dokumente i komunicira s kreatorima državne politike (resorna ministarstva) vezano uz poticanje razvoja sektora malih i srednjih poduzeća. Na ovaj se način iskustva i znanja potpornih institucija «sa terena» mogu pretočiti u zakonske prijedloge, te programe i projekte poticanja malih i srednjih poduzeća koji se provode na nacionalnoj razini.

S ciljem poticanja poduzetničke kulture, Centar je oduvijek bio vezan uz akademsku zajednicu, no suradnja s Business Innovation Programs iz Norveške (BIP), omogućila je upotpunjavanje vertikalne poduzetničkih programa koji već postoje u okviru UNESCO Katedre za poduzetništvo Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku (preddiplomska, diplomatska, specijalistička i doktorska razina studija iz poduzetništva)³. Program koji je Centar za poduzetništvo razvio u suradnji s norveškim BIP-om namijenjen je poduzetničkoj edukaciji na srednjoškolskoj razini, u koji je bilo uključeno 10 srednjih škola s područja istočne Slavonije. Uz edukaciju nastavnika i učenika, svake su se godine održavali sajmovi učeničkih poduzeća, na kojima su učenici mogli široj javnosti predstaviti svoje poslovne ideje, poslovne planove, timove, ali i proizvode, odnosno usluge koje su učenici osmislili u svojim, učeničkim poduzećima.

Centar za poduzetništvo Osijek danas je smješten u prostorima Poduzetničkog inkubatora BIOS d.o.o., te aktivno djeluje na osmišljavanju i provođenju programa i projekata usmjerenih na poticanje poduzetništva – edukativnih programa, savjetovanja i konzultantskih usluga, informiranje poduzetnika, te jačanje poduzetničke kulture. Umreženost s akademskom zajednicom (ponajprije s Ekonomskim fakultetom u Osijeku), jedinicima lokalne samouprave, te ostalim potpornim institucijama čine osječki Centar jednom od najpoznatijih i najuspješnijih poduzetničkih potpornih institucija u Republici Hrvatskoj, često nazivanom „osječki slučaj“ – i primjerom koji treba slijediti.

3. Zaključak

Ekonomski razvoj neke zemlje ili regije u uskoj je vezi s razinom poduzetničke aktivnosti, a razina poduzetničke aktivnosti ovisi o tome u kojoj mjeri okruženje u kojem nastaju poduzetnički pothvati pruža podršku njihovom razvoju. Centar za poduzetništvo u Osijeku od 1997. godine aktivno radi na kreiranju preuvjeta za nastanak i razvoj poduzetničkih pothvata na području istočne Hrvatske, kroz pružanje informacija, prijenos znanja, razvoj vještina te facilitiranje procesa umrežavanja poduzetnika. U svom pristupu Centar prepoznaje važnost prilagodbe svojih proizvoda i usluga različitim razvojnim fazama poduzeća, te primjenjuje individualiziran pristup u identifikaciji problema i potreba poduzetnika. Ovakav pristup posebno se manifestira u kreiranju proizvoda i

³ www.ices.hr, preuzeto 18.04.2012.

usluga po kojima je Centar jedinstven u Hrvatskoj (Rast i razvoj Vašeg poduzeća, Centar za franšizu i dr.), a u skladu je s preporukama istraživača koji se bave analizom važnosti pristupa profesionalnim uslugama za uspjeh poduzetnika te zagovaraju nužnost profiliranja profesionalnih usluga savjetovanja na razini poduzeća (mezzo razini).

Poseban značaj za uspješan razvoj organizacija – i poduzeća i institucija koje pružaju podršku njihovom razvoju ima kapacitet izgradnje mreže kontakata s ključnim stakeholderima iz okruženja. Osječki Centar godinama pruža platformu za razmjenu informacija i znanja među poduzetnicima, ali ovaj pristup aktivno primjenjuje i u svom djelovanju, kroz umreženost sa poduzećima, lokalnom upravom, područnim službama državnih institucija, kreatorima državnih programa i projekata, te drugim institucijama za poticanje poduzetništva u Hrvatskoj. Posebnu prepoznatljivost i vidljivost Centar za poduzetništvo izgradio je kroz pokretanje inicijativa za razmjenu znanja i informacija među poduzetničkim potpornim institucijama u Hrvatskoj (osnivanje UHIPP-a, sudjelovanje u osnivanju centara za poduzetništvo u drugim dijelovima Hrvatske).

Ipak, najbolji pokazatelj uspješnosti Centra u pružanju kvalitetnih profesionalnih usluga i podrške poduzetnicima predstavljaju podaci o rastućem broju korisnika usluga Centra od njegovog nastanka do danas, što ga, kao poduzetničku potpornu instituciju, čini važnim faktorom razvoja poduzetničkog okruženja i općenito gospodarstva istočne Hrvatske.

Literatura:

Asc, Z. J. (1996): *Small firms and economic growth* in Admiraal, P. H.: Small Business in the Modern Economy, Blackwell, Oxford

Audretsch, D.B., Carree, M.A., van Steel, A.J., Thurik, A.R. (2002): *Impeded industrial restructuring: The growth penalty*, Kyklos, 55

Buble, M., Kružić, D. (2006), *Poduzetništvo*, RRIF, Split

Carlsson, B. (1992): *The rise of small business; causes and consequences* in Adams, W. J., Singular Europe, Economy and Policy of European Community After 1992, University of Michigan Press

Watson, K., Hogarth-Scott, S., Wilson, N. (1998): *Small business start-ups: success factors and support implications*, International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, Vol. 4, No. 3

Wennekers, S., Thurik, R. (1999): *Linking Entrepreneurship and Economic Growth*, Small Business Economics 13

Prvi korak u poduzetništvo: Istraživanje na području grada Osijeka (2005), Grad Osijek, Upravni odjel za gospodarstvo, Poduzetnički inkubator BIOS, Centar za poduzetništvo Osijek, Audeo

Lauc, B. (2004): *Tržište usluga za poticanje poduzetništva u Hrvatskoj*, magistarski rad
Medić, I. (2004): *Institucionalna potpora Start-up poduzetničkim pothvatima na području grada Osijeka – slučaj poduzetnički inkubator Osijek*, magistarski rad

http://www.fransiza.hr/Fransiza-20_odgovora.pdf, preuzeto 17.04.2012.

<http://www.minpo.hr/default.aspx?id=83>, preuzeto 17.04.2012.

<http://www.poduzetnistvo.org/centar/misija.html>, preuzeto 17.04.2012.

<http://www.gemhrvatska.org/metodologija.html>, preuzeto 17.04.2012.

www.ices.hr, preuzeto, 18.04.2012.